

การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่ อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก*

ฉิรดา เวชญาติกษณ์**

กาญจนา สุขพิทักษ์***

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม 2) เพื่อสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม 3) เพื่อศึกษาผลการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม 4) เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาสภาพ ปัญหาของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยการสนทนากลุ่ม จำนวน 15 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง ผู้วิจัยนำข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต และนำเสนอผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ในด้านจิตวิทยา และการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก จำนวน 5 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง โดยการสนทนากลุ่มเพื่อสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาของนักเรียนส่วนใหญ่ ควรได้รับการพัฒนาทั้งด้านพุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย
2. ผลการสร้างชุดกิจกรรม ประกอบด้วย ด้านพุทธิพิสัย จำนวน 6 กิจกรรม ด้านจิตพิสัย จำนวน 8 กิจกรรม และด้านทักษะพิสัย จำนวน 6 กิจกรรม
3. ผลการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียน พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ให้ความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 80
4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตภาพรวมอยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ทักษะชีวิต, เด็กนักเรียน, โรงเรียนขยายโอกาส

* บทความวิจัย, คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม, 2561

** ผู้ช่วยศาสตราจารย์, สาขาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม, Email: Nirada_17@hotmail.com

*** อาจารย์ประจำ, สาขาการศึกษาพิเศษ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิษณุโลกสงคราม, Email: Nirada.w@psru.ac.th

Life Skill Development for the Students at Educational Opportunity Expansion Schools in Bangkrathum District under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area Two *

Nirada Wetchayaluck **

Karnchana Sukphithak ***

Abstract

The purposes of this study were as follows; 1) to study the students' problem conditions at educational opportunity expansion schools in Bangkrathum District under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area Two, 2) to construct life skill development activities for the students at these schools, 3) to study the results of life skill development for these students, and 4) to evaluate the students' satisfaction towards the activities of life skill development at these schools. The samples for studying the problem conditions of the students at these schools were the directors, teachers, and students' parents at the educational opportunity expansion schools in Bangkrathum District under the Office of Phitsanulok Primary Educational Service Area Two. The focus group discussion was applied with the 15 samples who were selected by a purposive sampling. The information collected from the first step was analyzed in order to construct the activities for life skill development and they were proposed to five experts having experiences on psychology and children's behavior development and these five experts were selected by a purposive sampling and the focus group discussion was applied to construct the activities for the life skill development.

The results were found as follows

1. The most of the students' problem conditions should be developed on cognitive, affective, and psychomotor domain.
2. The results of constructing the life skill development activities were found that they consisted of six activities on cognitive domain, eight activities on affective domain, and six activities on psychomotor domain.
3. The results on life skill development for the students were found that the most of the most of the students paid attention and cooperated in doing the activities 80%.
4. In general, the level of the students' satisfaction towards the activities of life skill development was found at a high level.

Keywords: Life Skill, Student, Education Opportunity Expansion School

*Research Articles, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, 2018

** Assistant Professor, The Department of Educational Administration, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University,
E-mail: Nirada_17@hotmail.com

*** Lecturer, The Department of Special Education, Faculty of Education, Pibulsongkram Rajabhat University, E-mail: Nirada.w@psru.ac.th

บทนำ

สังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านสังคม วัฒนธรรม และเทคโนโลยี ทำให้การปรับตัวของคนในสังคมต้องมีการปรับเปลี่ยนไปด้วย ขณะเดียวกันมีกลุ่มคนที่ไม่สามารถปรับตัวได้ทันเนื่องจากความด้อยโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กและเยาวชน ซึ่งจะเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศชาติ ความด้อยโอกาสนี้ยังทำให้เกิดภาวะความเสี่ยงในหลายด้าน ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาของเด็กเหล่านี้ จำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและการพัฒนาอย่างเร่งด่วน เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และทักษะชีวิต ให้เป็นคนที่มีคุณภาพในสังคมเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป ซึ่งทักษะชีวิตในที่นี้ หมายถึง ความสามารถเชิงสังคมจิตวิทยา ที่จะช่วยให้บุคคลสามารถเผชิญสถานการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีความสามารถที่จะปรับตัวได้ในอนาคต ทักษะชีวิตจะมีส่วนช่วยให้เด็กด้อยโอกาสสามารถนำความรู้ในเรื่องต่าง ๆ มาเชื่อมโยงกับทัศนคติ ผ่านการคิดวิเคราะห์ให้ใคร่ครวญถึงผลที่จะเกิดขึ้น และตัดสินใจปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมได้ ทำให้เด็กสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข รับมือกับปัญหาและความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้

สถานการณ์สำคัญที่ทำให้เด็กขาดทักษะชีวิต คือการที่เด็กขาดผู้ปกครอง ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังทักษะชีวิตพื้นฐานจากครอบครัว เป็นเด็กกำพร้า พ่อแม่มีฐานะยากจน ต้องไปทำงานห่างไกล ทำให้กลายเป็นเด็กด้อยโอกาส ไม่ได้รับการอบรมสั่งสอนและปลูกฝังทักษะชีวิต ถูกชักจูงได้ง่าย เช่น และอาจนำไปสู่การถูกชักจูงได้ง่าย เช่น การใช้สารเสพติด คีฬาสุรา ติดยาเสพติด เล่นการพนัน เที่ยวเตร่ ขาดเรียน ทะเลาะวิวาท มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ซึ่งปัญหาเหล่านี้ส่วนใหญ่เด็กไม่อยู่กับบิดามารดา และส่งผลตรงต่อพฤติกรรมเสี่ยงดังกล่าว และมีผลต่อการเรียนในที่สุด ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จึงเป็นเด็กที่ด้อยโอกาส ซึ่งหมายถึง เด็กกำพร้า บิดามารดาเสียชีวิต อาศัยอยู่กับญาติหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ญาติของตนเอง เด็กที่มีบิดามารดาแต่ครอบครัวมีฐานะยากจน ต้องไปทำงานที่อื่นไม่ได้อยู่ดูแลเด็ก ซึ่งในประเทศไทยมีจำนวนเด็กด้อยโอกาสอยู่ไม่ต่ำกว่า 5 ล้านคน หรือราว 1 ใน 3 ของประชากรเด็กวัย 0-18 ปี ข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ในปี 2556 ระบุว่าเด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ที่อยู่ในระบบการศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 4,892,063 คน ซึ่งเป็นจำนวนที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจากปี 2554 และ 2555 ที่มีจำนวนเด็กด้อยโอกาสในระบบการศึกษาอยู่ที่ 4,298,001 คน และ 4,323,142 คน ตามลำดับ ซึ่งถือว่าเป็นกลุ่มเปราะบางทางเศรษฐกิจและกลุ่มเปราะบางทางสังคม ได้แก่ เด็กยากจนพิเศษ เด็กที่อยู่ในครอบครัวใช้แรงงาน หรือรับจ้าง ตลอดจนเด็กที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ห่างไกลทุรกันดาร โดยที่เด็กยากจนหรือเด็กที่ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 40,000 บาท/ปี มีจำนวน 4,585,207 คน ซึ่งเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่แม้จะยังอยู่ในระบบการศึกษา แต่ก็มีโอกาสสูงที่จะกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการออกกลางคัน เนื่องจากความจำเป็นของครอบครัว ส่วนเด็กที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ทุรกันดาร มีจำนวน 160,000 คน โดยเด็กกลุ่มนี้ส่วนใหญ่เป็นเด็กยากจน (สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.), 2557).

ปัญหาเหล่านี้นับว่าเป็นปัญหาหนึ่งในสังคมไทยปัจจุบัน และเด็กด้อยโอกาสเหล่านี้ส่วนใหญ่อยู่ในชุมชนและโรงเรียนขยายโอกาสในชุมชนที่อยู่ห่างไกล จึงควรส่งเสริมกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตให้เด็กกลุ่มนี้มีความสามารถในการปรับตัวให้เหมาะสม จัดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ WHO (1944) เป็นการสร้างประสบการณ์และภูมิคุ้มกันให้แก่เด็กตั้งแต่เยาว์วัย ให้รู้ผิดชอบชั่วดี ซึ่งรวมทั้งการสร้างแรงบันดาลใจ ให้กระทำพฤติกรรมที่เหมาะสม เป็นที่ยอมรับของสังคม ลดความเสี่ยงต่อการเกิดความเสี่ยงด้านสังคมทั้งปัจจุบันและอนาคต ที่เรียกว่าทักษะชีวิต จากการศึกษาข้อมูลพื้นฐานโดยการลงพื้นที่ เพื่อวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมายในพื้นที่จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ในเขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม มีกลุ่มเป้าหมายที่อยู่ในโรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 5 โรงเรียน ส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส โดยการศึกษาสภาพปัญหาและสร้างชุดกิจกรรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และพัฒนาทักษะชีวิต ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธพิสัย (ด้านปัญญา ความคิด) ได้แก่ การคิดวิเคราะห์, การคิดสร้างสรรค์ 2) ด้านจิตพิสัย (ด้านจิตใจ) ได้แก่ การตระหนักรู้ในตน, การเห็นใจผู้อื่น 3) ด้านทักษะพิสัย (ด้านการกระทำ) ได้แก่ การตัดสินใจ, การแก้ปัญหา, การสื่อสาร, การสร้างสัมพันธภาพ, การจัดการอารมณ์, การจัดการความเครียด โดยคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง คือ นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก ให้ได้รับโอกาสในการพัฒนาสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตอย่างต่อเนื่อง และเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม ในอนาคตต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก
2. เพื่อสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก
3. เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต
4. เพื่อประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอ บางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก มีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอ บางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

1.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการ ครู และผู้ปกครองนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่ อำเภอ บางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง

1.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ประเด็นการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับพฤติกรรมและทักษะชีวิตของเด็กนักเรียน
- 2) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม
- 3) เครื่องมืออำนวยความสะดวก เทปบันทึกการสนทนา กล้องถ่ายรูป

1.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากคณะครูสาคร มหาวิทยาลัยราชภัฏ พิบูลสงคราม ถึงผู้ทรงคุณวุฒิที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จากนั้นส่งหนังสือขอความร่วมมือ โดยแนบ ประเด็นการสนทนากลุ่ม พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่มทางไปรษณีย์ และผู้วิจัยได้แจ้งยืนยันการเข้าร่วมสนทนากลุ่มทางโทรศัพท์อีกครั้งหนึ่ง

1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้สนทนาเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานด้านพฤติกรรม และทักษะชีวิต โดยแยกเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านจิตพิสัย 3) ด้านทักษะพิสัย

ขั้นตอนที่ 2 สร้างชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอ บางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้วิจัยนำผลการวิจัย การศึกษาข้อมูลสภาพจากขั้นตอนที่ 1 มาวิเคราะห์เพื่อสร้างกิจกรรม พัฒนาทักษะชีวิตและการประเมินผล โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้ เป็นกลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีประสบการณ์ในด้านจิตวิทยาและการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาจากการ เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การร่วมวิเคราะห์ ข้อมูล และสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กด้อยโอกาสในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอ

บางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก ใน 3 ด้าน คือ 1) ด้านพุทธพิสัย 2) ด้านจิตพิสัย 3) ด้านทักษะพิสัย กำหนดคุณสมบัติของผู้ทรงคุณวุฒิ ดังนี้

- 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ด้านด้านจิตวิทยาและการพัฒนาพฤติกรรมเด็ก
- 2) เป็นนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์เกี่ยวกับการศึกษาด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมเด็ก ไม่น้อยกว่า 10 ปี
- 3) เป็นผู้ที่ปฏิบัติงานด้านวิจัยเกี่ยวกับจิตวิทยาและพฤติกรรมเด็ก

2.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือในขั้นตอนที่ 2 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร ตำรา งานวิจัย และจัดทำ (ร่าง) ชุดกิจกรรม กำหนดวัตถุประสงค์ของกิจกรรมแต่ละด้าน และเกณฑ์การประเมินให้ผู้ทรงพิจารณาให้ข้อเสนอแนะ และปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้ในขั้นตอนที่ 3 ประกอบด้วย

- 1) (ร่าง) ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและ เกณฑ์การประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิต ใน 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพุทธพิสัย จำนวน 6 กิจกรรม 2) ด้านจิตพิสัย จำนวน 8 กิจกรรม และ 3) ด้านทักษะพิสัย จำนวน 6 กิจกรรม

- 2) ประเด็นการสนทนากลุ่ม เกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต และการประเมินผล

- 3) เครื่องมืออำนวยความสะดวก เทปบันทึกการสนทนา กล้องถ่ายรูป

ผู้วิจัยสร้างชุดกิจกรรม โดยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้มีการแก้ไขปรับปรุงวัตถุประสงค์ของกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แต่ละด้าน และกำหนดเกณฑ์การประเมินความสนใจ และให้ความร่วมมือโดยการสังเกต และเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต โดยให้คะแนนระดับคุณภาพเพื่อนำชุดกิจกรรมไปพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมาย กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์มุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัย จากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงครามถึงผู้ทรงคุณวุฒิ ที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่ม จากนั้นส่งหนังสือขอความร่วมมือ โดยแนบ (ร่าง) ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตและ เกณฑ์การประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิต พร้อมทั้งนัดหมายวัน เวลา และสถานที่ในการสนทนากลุ่ม

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับชุดกิจกรรมทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพุทธพิสัย 2) ด้านจิตพิสัย และ 3) ด้านทักษะพิสัย และสร้างชุดกิจกรรมและแบบประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 ผลการพัฒนาทักษะชีวิตแก่นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอ
บางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยใช้ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต

3.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มเป้าหมายคือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัด
สำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก จำนวนทั้งสิ้น 5 โรงเรียน โดยพิจารณาคัดเลือก
กลุ่มเป้าหมายจากผลการสัมภาษณ์ของครู 5 โรงเรียน ๆ ละ 6 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1) แบบประเมินผลพฤติกรรมความสนใจ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม โดยใช้
ชุดกิจกรรมทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านพุทธิพิสัย 2) ด้านจิตพิสัย และ 3) ด้านทักษะพิสัย

2) ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต และแบบประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตของ
เด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส โดยใช้กระบวนการกลุ่มสัมพันธ์ และกำหนดคุณสมบัติของวิทยากร
เป็นผู้มีประสบการณ์ด้านจิตวิทยาและพฤติกรรมเด็ก 10 ปีขึ้นไป ประกอบด้วย 20 กิจกรรม ดังนี้ 1) ด้าน
พุทธิพิสัย จำนวน 6 กิจกรรม 2) ด้านจิตพิสัย จำนวน 8 กิจกรรม และ 3) ด้านทักษะพิสัย จำนวน 6 กิจกรรม
ใช้ระยะเวลากิจกรรมละ 2 วัน (เสาร์-อาทิตย์) ระหว่างเดือนตุลาคม-ธันวาคม 2560 เวลา 8.30 น.-17.00 น.
ณ หอประชุมโรงเรียนวัดราษฎร์สโมสร อ.บางกระทุ่ม จ.พิษณุโลก

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหน้าที่ขอความร่วมมือ ในการวิจัยจากคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
พิบูลสงครามถึงผู้อำนวยการ โรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงาน
ประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก เพื่อนัดหมายวัน เวลา สถานที่ในการดำเนินการฝึกอบรม

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

1) ผลการพัฒนาทักษะชีวิต โดยใช้ชุดกิจกรรมทั้ง 3 ด้าน โดยวิทยากรประเมินจากการ
สังเกตพฤติกรรมความสนใจ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม และให้นักเรียนสะท้อนผลการเรียนรู้
โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

3 หมายถึง	นักเรียนมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมาก
2 หมายถึง	นักเรียนมีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมน้อย
1 หมายถึง	นักเรียนไม่สนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเลย

2) ผลการประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตของนักเรียนหลังฝึกอบรมทั้ง 3 ด้าน โดยครู
ผู้ควบคุม จากการสังเกตพฤติกรรมหลังการฝึกอบรม โดยมีเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

เกณฑ์การให้คะแนนระดับคุณภาพ

ดีมาก หมายถึง พฤติกรรมที่ปฏิบัตินั้นชัดเจนและสม่ำเสมอ ให้ระดับ 3 คะแนน

ดี หมายถึง พฤติกรรมที่ปฏิบัตินั้นชัดเจนและบ่อยครั้ง ให้ระดับ 2 คะแนน

พอใช้ หมายถึง พฤติกรรมที่ปฏิบัติบางครั้ง ให้ระดับ 1 คะแนน

ต้องปรับปรุง หมายถึง ไม่เคยปฏิบัติพฤติกรรมนั้นเลย ให้ระดับ 0 คะแนน

เกณฑ์การสรุปผล

คะแนนรวม 13-15 คะแนน หมายถึง ดีมาก

คะแนนรวม 9-12 คะแนน หมายถึง ดี

คะแนนรวม 1-8 คะแนน หมายถึง พอใช้

คะแนนรวม 0 คะแนน หมายถึง ต้องปรับปรุง (ไม่เคยปฏิบัติ)

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตแก่นักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

4.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหาร และครูในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยเลือกแบบเจาะจง ผู้อำนวยการ 5 คน รองผู้อำนวยการ 5 คน ครูผู้ประสานงาน 5 คน ผู้ปกครองนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 30 คน นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม 30 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 75 คน

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตแก่นักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำหนังสือขอความร่วมมือในการวิจัยจากคณะครูศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก และขอความร่วมมือในการประสานงานกลุ่มเป้าหมาย ในการตอบแบบสอบถาม และผู้วิจัยกำหนดมารับแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 75 ฉบับ

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยกำหนดเกณฑ์ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2554)

ค่าเฉลี่ยระหว่าง 4.51-5.00 หมายถึง ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฯ อยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 3.51-4.50 หมายถึง ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฯ อยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 2.51-3.50 หมายถึง ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฯ อยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.51-2.50 หมายถึง ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฯ อยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง 1.00-1.50 หมายถึง ความพึงพอใจต่อกิจกรรมฯ อยู่ในระดับน้อยที่สุด
ส่วนข้อเสนอแนะเพิ่มเติมวิเคราะห์ด้วยการวิเคราะห์ข้อความ และจัดลำดับความถี่

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

ด้านพุทธิพิสัย นักเรียนส่วนใหญ่บกพร่องเรื่องการเรียนรู้ ขาดการคิดวิเคราะห์ แยกแยะข้อมูล ข่าวสาร ปัญหาและสถานการณ์ต่าง ๆ ไม่กล้าตัดสินใจเพราะไม่รู้ถูกรู้ผิด ขาดการคิดสร้างสรรค์อันเป็น ประโยชน์ต่อการใช้ชีวิตประจำวัน เช่น การคิดทำความดี การคิดช่วยเหลืองานบ้านแก่ผู้ปกครอง เป็นต้น

ด้านจิตพิสัย นักเรียนไม่รู้จักพอเพียง ไม่รู้จักสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริง ทำให้มีการใช้จ่าย ฟุ่มเฟือย การไม่เข้าใจระหว่างความต้องการของตนเอง ผู้ปกครองและครูผู้สอน การไม่ยอมรับตนเอง หรือไม่ยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล ในด้านความสามารถ เพศ วัย ทำให้เกิดปัญหาอยากมี อยากได้ เหมือนเพื่อน ๆ เช่น การอยากได้โทรศัพท์เหมือนเพื่อน เป็นต้น

ด้านทักษะพิสัย นักเรียนขาดทักษะในด้านการตัดสินใจ และแก้ปัญหาเกี่ยวกับเรื่องราวต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันได้ ทำให้บางปัญหาทำให้เกิดความเครียด ความกังวล เก็บตัว ส่งผลถึงการเรียน การอยู่ ร่วมกันกับเพื่อน ๆ ในโรงเรียน การใช้อารมณ์และใช้คำพูดที่รุนแรง แสดงการก้าวร้าวเมื่อเกิดความ ไม่พอใจ ไม่รู้จักการปฏิเสธ และวิธีการจัดการกับความเครียดที่เกิดขึ้นกับตนเองได้

2. ผลการสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่ อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

ผลการสร้างชุดกิจกรรม โดยการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 และการ สันทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่ อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลกซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอการจัด กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อทักษะชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1) ชุดกิจกรรมการพัฒนาพุทธิพิสัย (ด้านปัญญา ความคิด) ได้แก่ การคิดวิเคราะห์, การคิด สร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม

2) ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตพิสัย (ด้านจิตใจ) ได้แก่ การตระหนักรู้ในตน, ความเห็นใจผู้อื่น ประกอบด้วย 8 กิจกรรม

3) ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะพิสัย (ด้านการกระทำ) ได้แก่ การตัดสินใจ, การแก้ปัญหา, การสื่อสาร, การสร้างสัมพันธภาพ, การจัดการอารมณ์, การจัดการความเครียด ประกอบด้วย 6 กิจกรรม

กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แต่ละด้าน มีการกำหนดเกณฑ์การประเมินความสนใจ และให้ความร่วมมือ โดยการสังเกต และเกณฑ์การประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิต โดยให้คะแนนระดับคุณภาพ

3. ผลการพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

1) ผลการประเมินพฤติกรรมความสนใจ และให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ จำนวน 24 คน มีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมาก คิดเป็นร้อยละ 80 มีนักเรียนจำนวน 6 คน มีความสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมน้อย คิดเป็นร้อยละ 20

2) ผลการพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส ด้านพุทธิพิสัย ประกอบด้วย ทักษะความคิดวิเคราะห์ และทักษะความคิดสร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนมีทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายทักษะ พบว่า นักเรียนมีทักษะความคิดสร้างสรรค์สูงกว่าทักษะการคิดวิเคราะห์ ผลการประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย ทักษะการตระหนักรู้ในตน และทักษะความเห็นใจผู้อื่น พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีทักษะอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายทักษะ พบว่า นักเรียนมีทักษะการตระหนักรู้ในตนมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความเห็นใจผู้อื่น ผลการประเมินพฤติกรรมทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการสื่อสาร ทักษะการสร้างสัมพันธภาพ ทักษะการจัดการอารมณ์ ทักษะการจัดการความเครียด พบว่า นักเรียนมีทักษะในภาพรวมอยู่ในระดับดี เมื่อพิจารณารายทักษะ พบว่า นักเรียนมีทักษะการสร้างสัมพันธภาพสูงที่สุด รองลงมาคือทักษะการจัดการความเครียด

4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก

ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต เด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ด้านความรู้/ความเข้าใจ เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบว่า ด้านวิทยากร ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความครบถ้วนของเนื้อหาในการฝึกอบรม ส่วนข้อที่มี

ค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความสามารถในการอธิบาย ด้านสถานที่ /ระยะเวลา /อาหาร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ สถานที่สะอาดและมีความเหมาะสม ระยะเวลาในการอบรมมีความเหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ความพร้อมของอุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ ด้านความรู้ /ความเข้าใจ พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้ หลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม ด้านการนำความรู้ไปใช้ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ /ถ่ายทอดได้ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการศึกษากการพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม มีประเด็นที่นำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาสภาพปัญหาทักษะชีวิตของนักเรียนในภาพรวม พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่ชนบท ที่มีสภาพความเป็นอยู่คล้ายคลึงกัน และส่วนใหญ่จะมีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ การรับนักเรียนโรงเรียนไม่ได้คัดกรอง เนื่องจากการเปิดโอกาสให้แก่เด็กนักเรียนอย่างเท่าเทียมกัน และผู้ปกครองบางส่วนไม่ยอมรับ เมื่อคัดกรองแล้ว พบว่า บุตรหลานมีความปกติด้านใดด้านหนึ่ง โดยเฉพาะด้านสติปัญญา การอยู่กับผู้ปกครองที่ไม่ใช่ พ่อ-แม่ หรือเด็กที่อยู่กับปู่-ย่า ตา-ยาย ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมที่เอาแต่ใจตัวเอง เนื่องจากถูกตามใจมาก มีพฤติกรรมก้าวร้าวกับผู้เลี้ยงดู ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่รู้จักความพอเพียง คิดเกม ไม่รู้จักรับผิดชอบ รวมถึงปัญหาการมีเพศสัมพันธ์และท้องก่อนวัยอันควร แสดงให้เห็นว่านักเรียนส่วนใหญ่ขาด การคิดวิเคราะห์,การคิดสร้างสรรค์ ไม่รู้จักตนเอง และไม่สามารถตัดสินใจหรือแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

จากผลการศึกษาข้างต้น อาจเป็นเพราะเด็กจากครอบครัวที่ยากจน มีโอกาสได้รับการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า และมักจะมีคุณภาพชีวิตต่ำกว่าเด็กจากครอบครัวที่มีรายได้สูง ซึ่งปัญหาความยากจนทำให้เด็กไม่สามารถเรียนได้ดี ทำให้เด็กเหล่านี้นขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะชีวิตตามไปด้วย ปัญหาด้านสภาพครอบครัวที่พ่อ แม่ หย่าร้าง หรือไปทำงานต่างถิ่น เด็กกลุ่มนี้จึงขาดการอบรมสั่งสอน ขาดการแนะนำในสิ่งที่ถูกต้องจากครอบครัว พื้นฐานทางด้านครอบครัวเป็นปัจจัยสำคัญ ที่จะส่งเสริมให้เด็กเกิดการพัฒนาทักษะทุกด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัตติยาภรณ์ หยกอุบล (2555) พบว่า การส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้ปกครองเป็นปัจจัยที่ส่งผลทางตรง ต่อความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน และยังพบอีกว่าความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของนักเรียน ก็ส่งผลทางตรงต่อการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนเช่นกัน โดยครอบครัวมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลช่วยเหลือให้คำปรึกษา ดูแลเอาใจใส่ นักเรียน ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน รวมทั้งจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการพัฒนาศักยภาพนักเรียน ให้สามารถ

เรียนรู้ได้เต็มที่ สนับสนุนให้การศึกษาเพิ่มเติม หรือการจัดหาสื่อการเรียนต่าง ๆ ที่ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต สื่อการเรียนสำเร็จรูปต่าง ๆ ส่งเสริมให้นักเรียนมีความมั่นใจในความสามารถของตนเอง

นอกจากปัญหาสภาพครอบครัวแล้ว ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการพัฒนาในด้านต่าง ๆ การใช้สื่อในชีวิตประจำวันเป็นเรื่องที่ง่ายสะดวก ซึ่งเทคโนโลยีเหล่านี้มีทั้งส่วนที่เป็นประโยชน์ และที่ก่อให้เกิดโทษ สื่อต่าง ๆ ขาดต่อการควบคุมดูแลทั้งเนื้อหาสาระ ทำให้การฝึกคิดที่จะแก้ปัญหา คำนวณว่าเรื่องใดด้วยตนเองน้อยลง จนแทบไม่ได้ใช้ความคิดหรือบางครั้งใช้เครื่องมือสื่อสารในการเล่นสนุกสนานจนเกินพอดี จนทำให้ระบบการเรียนรู้พัฒนาตนเองเสียไป ขาดความอดทน สมาธิสั้น ไม่มีความพยายามเมื่อเกิดปัญหา ไม่มีประสบการณ์ชีวิตมากพอ ขาดการวิเคราะห์ ไม่กล้าตัดสินใจ สอดคล้องกับรัตนา ขุนพรหม และคณะ (2560) ได้ศึกษายุทธศาสตร์การพัฒนาก่อนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนวัดศรีอุทุมพร ซึ่งประเด็นสำคัญหนึ่งในข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน พบว่า นักเรียนขาดแนวคิดและทักษะการคิดวิเคราะห์ สำหรับในต่างประเทศนั้น นักวิจัยทางด้านการศึกษาและองค์การการศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาเทคโนโลยี และนวัตกรรมทางการศึกษาเป็นอย่างมาก ทั้งนี้ สืบเนื่องจากมีงานวิจัยหลายชิ้นที่แสดงให้เห็นว่า การใช้เทคโนโลยีช่วยในการศึกษานั้น สามารถช่วยในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งการคิดวิเคราะห์นั้น มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อใช้ในการแก้ปัญหา โดยต้องอาศัยความรู้ การรวบรวมข้อมูลจากประสบการณ์ต่าง ๆ แล้วนำมาจัดระบบเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาชีวิต (Polly, 2010)

2. ผลการสร้างชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก โดยนำข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาจากขั้นตอนที่ 1 และการสนทนากลุ่มผู้เชี่ยวชาญ เพื่อสร้างกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้นำเสนอการจัดกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์เพื่อทักษะชีวิต โดยแบ่งออกเป็น 3 ชุดกิจกรรม สอดคล้องกับองค์การอนามัยโลก (1944) ประกอบด้วย 1) ชุดกิจกรรมการพัฒนาพุทธิพิสัย (ด้านปัญญา ความคิด) ได้แก่ การคิดวิเคราะห์, การคิดสร้างสรรค์ ประกอบด้วย 6 กิจกรรม 2) ชุดกิจกรรมการพัฒนาจิตพิสัย (ด้านจิตใจ) ได้แก่ การตระหนักรู้ในตน, ความเห็นใจผู้อื่น ประกอบด้วย 8 กิจกรรม และ 3) ชุดกิจกรรมการพัฒนาทักษะพิสัย (ด้านการกระทำ) ได้แก่ การตัดสินใจ, การแก้ปัญหา, การสื่อสาร, การสร้างสัมพันธภาพ, การจัดการอารมณ์, การจัดการความเครียด ประกอบด้วย 6 กิจกรรม

จากข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ได้ให้ความสำคัญกับกิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์แต่ละด้าน และมุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้สามารถนำไปพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กนักเรียนกลุ่มเป้าหมายได้ ทั้งนี้อาจ

เป็นเพราะต้องการพัฒนาความรู้ควบคู่ไปกับคุณธรรม จริยธรรม ขจัดพฤติกรรมที่เป็นภัยต่อสังคม พยายามปลูกฝังการเสียสละ เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ช่วยเหลือและร่วมมือร่วมใจกันให้กับเยาวชน สอดคล้องกับ สุรางค์ ไคว์ตระกูล (2553) ที่ได้กล่าวถึงการพัฒนาพฤติกรรมเด็กนักเรียนว่า ต้องสร้างให้มีความรู้สึกเข้าใจผู้อื่น (Empathy) เป็นความสามารถในการเข้าใจ เห็นอกเห็นใจใน ความแตกต่างกันของบุคคล และยอมรับความรู้สึก นึกคิดของผู้อื่น และเป็นหนึ่งในจริยธรรมเป้าหมายที่ต้องการพัฒนาในเด็กและเยาวชน ประเภท ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างมนุษย์ และการปลูกฝังจริยธรรม

3. ผลการพัฒนาทักษะชีวิต ของเด็กนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก ภาพรวมนักเรียนมีทักษะด้วยความคิดสร้างสรรค์ สูงที่สุด เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน มีประเด็นที่สำคัญในการอภิปรายดังนี้

3.1 พฤติกรรมทักษะชีวิตด้านพุทธิพิสัย พบว่า นักเรียนมีทักษะคิดวิเคราะห์ และความคิดสร้างสรรค์ในระดับดี โดยภาพรวมนักเรียนมีทักษะด้วยความคิดสร้างสรรค์สูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้สอดแทรกความรู้ในด้านเทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงกระตุ้นให้เกิดความสนใจ อยากรู้ อยากเห็น สอดคล้องกับสุวิษา เนียมสอน (2558) พบว่า วิธีการเรียนรู้ของผู้เรียนในยุคนี้ เปลี่ยนแปลงไปจากสมัยก่อน ดังนั้นผู้สอนจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทศน์ ซึ่งแนวการสอนแบบรูปแบบเดิมอาจไม่เพียงพอต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนยุคนี้ ปัจจุบันองค์ความรู้ของโลกขยายเพิ่มพูนขึ้นแบบเท่าทวีคูณ ข้อมูลข่าวสารมีอยู่มากมาย การเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว จึงมีความสำคัญมากขึ้น และสอดคล้องกับบลูม (Bloom, 1961) ที่กล่าวว่า ครูควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่พัฒนาผู้เรียนด้านทักษะการคิดวิเคราะห์ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธกรณ์ ก่อศิลป์ และคณะ (2556) ที่พบว่า การพัฒนาความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง ผสมผสานกับทักษะกระบวนการทางสังคมศึกษาอื่น สามารถพัฒนาผู้เรียนให้เกิดความสมดุล ทั้งด้านความรู้และทักษะที่จำเป็น และควรให้นักเรียนได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ที่หลากหลาย เพื่อการเชื่อมโยงองค์ความรู้ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง รวมถึงการส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและสามารถมีความคิดได้อย่างสร้างสรรค์

3.2 พฤติกรรมทักษะชีวิตด้านจิตพิสัย พบว่า นักเรียนมีทักษะการตระหนักรู้ในตน และความเห็นใจผู้อื่นในระดับดี โดยภาพรวมนักเรียนมีทักษะการตระหนักรู้ในตน มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าความเห็นใจผู้อื่น ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกิจกรรมมีการสอดแทรกหลักประชาธิปไตย คุณธรรม จริยธรรมและสร้างการตระหนักรู้ให้ผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของรุ่งทิพา โพธิ์ได้ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนว เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่า การใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต ด้านความตระหนักรู้ในตนเองของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 6 เป็นกิจกรรมเหมาะที่จะนำไปพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจในทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเอง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่เหมาะสม ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีต่อไป

3.3 พฤติกรรมทักษะชีวิตด้านทักษะพิสัย พบว่า นักเรียนมีทักษะการตัดสินใจ การแก้ปัญหา การสื่อสาร การสร้างสัมพันธภาพ การจัดการอารมณ์ การจัดการความเครียดในระดับดี โดยภาพรวมนักเรียนมีทักษะการสร้างสัมพันธภาพสูงที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนผู้สอนได้สร้างกระบวนการเรียนรู้แบบกลุ่ม ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่การเสริมสร้างความสัมพันธ์และการพัฒนาการทำงานของกลุ่มคนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับดวงเดือน เทพนวล (2556) ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม พบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยเน้นกระบวนการกลุ่มถูกนำมาใช้ในการพัฒนาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยกิจกรรมกลุ่มมีผลทำให้นักศึกษามีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น เรียนรู้ถึงการแบ่งหน้าที่ทำงานตามความสามารถของแต่ละคน รวมถึงแสดงความรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสม

4. ผลการประเมินความพึงพอใจต่อกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตแก่นักเรียน ในโรงเรียนขยายโอกาส เขตพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม สังกัดสำนักงานประถมศึกษาเขต 2 จังหวัดพิษณุโลก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านวิทยากรมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเด็กนักเรียนโรงเรียนขยายโอกาส เป็นกลุ่มที่ไม่ค่อยมีโอกาสได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก หรือการอบรมจากผู้เชี่ยวชาญโดยตรงเพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และวิทยากรมีความสามารถในการถ่ายทอด ใช้สื่อที่จูงใจให้เด็กนักเรียนสนใจในการทำกิจกรรมแต่ละด้าน การเข้าใจถึงธรรมชาติของเด็ก พัฒนาการและความแตกต่างระหว่างบุคคล สอดคล้องกับงานวิจัยของสุเมธ เนาว์รุ่งโรจน์ (2560) ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ 2 โดยใช้การสอนแบบ 4MAT ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนห้วยยอด จังหวัดตรัง พบว่า นักเรียนมีความดับพึงพอใจในระดับมาก เนื่องจากการเรียนการสอนแบบ 4MAT เป็นการจัดการเรียนรู้แบบใช้กิจกรรม ที่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ทั้งทางด้านระดับเชาว์ปัญญา ความสามารถ ความถนัด ความต้องการ แรงจูงใจและทัศนคติ รวมถึงพัฒนาการของสมองซีกซ้ายและซีกขวา เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงในการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ทำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสนใจในการเรียนมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการพัฒนาทักษะชีวิต เด็กนักเรียนมีความรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรมมากขึ้น ดังนั้นจึงเป็นแนวทางให้ผู้บริหารโรงเรียน ได้ตระหนักถึงการพัฒนาทักษะชีวิต และสร้างโอกาสให้เด็กนักเรียนที่ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนามากยิ่งขึ้น

2. ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนควรให้ความสำคัญต่อการสอน โดยใช้เทคนิคกิจกรรมกลุ่มหรือรูปแบบการเรียนที่หลากหลาย ในการพัฒนาพฤติกรรมที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเสนอแนวความคิดโดยการเรียนรู้ร่วมกัน การเรียนรู้แบบบูรณาการ และการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เพื่อสร้างความสนใจแก่ผู้เรียน

3. การแบ่งกลุ่มในการจัดการเรียนการสอน ทำให้เกิดความสัมพันธ์และพฤติกรรมความร่วมมือ ดังนั้น ผู้นำกลุ่มหรือผู้สอนควรประยุกต์ใช้สื่อที่เหมาะสมกับกิจกรรม เพื่อสร้างความเข้าใจในกิจกรรมให้แก่ผู้เรียน และกำหนดจำนวนต่อกลุ่มให้เหมาะสมกับกิจกรรม เพื่อเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้แสดงออกตามบทบาทสมมติอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรพัฒนาพฤติกรรมผู้เรียนในรูปแบบอื่น ๆ ตามศักยภาพและความถนัด ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้มีโอกาสในการพัฒนาตนเอง สามารถนำความรู้ไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

2. รูปแบบกิจกรรมในการพัฒนาทักษะผู้เรียน โดยกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนร่วมคิดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการสอบถามผู้เรียนหรือกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นการประเมินความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้น ในการออกแบบกิจกรรมให้เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ณัฐติยาภรณ์ หยกอุบล. (2555). ปัจจัยที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์*, 8(1), 85-102.
- ดวงเดือน เทพนวล. (2556). การพัฒนาพฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่โดยใช้วิธีการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม. *วารสารวิจัยราชภัฏเชียงใหม่*, 14(2), 5-16.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

- ยุทธกรณ์ ก่อศิลป์, และคณะ. (2556). การพัฒนาความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามแนวคิดทฤษฎีคอนสตรัคติวิสต์ โดยใช้เทคนิคแผนผังทางปัญญา รายวิชา ส 32103 สังคมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนร้อยเอ็ดวิทยาลัย. *วารสารศึกษาศาสตร์ ฉบับวิจัยบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 7(1), 132-139.
- รุ่งทิวา โพธิ์ใต้. (2552). ผลของการใช้กิจกรรมแนะแนวเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตด้านความตระหนักรู้ในตนเอง ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 32(2), 57-65.
- รัตนา ขุนพรหม. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาการสอนทักษะการคิดวิเคราะห์ของนักเรียนโรงเรียนศรีอุทุมพร. *วารสารวิชาการเครือข่ายบัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือ*, 7(12), 91-102.
- สุรางค์ โค้วตระกูล. (2553). *จิตวิทยาการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ เนาว์รุ่งโรจน์. (2560). ที่ได้ศึกษาความพึงพอใจในการจัดการเรียนการสอนรายวิชาวิทยาศาสตร์ 2 โดยใช้การสอนแบบ 4MAT ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนห้วยยอด จังหวัดตรัง. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 7(1), 139-145.
- สุวิชา เนียมสอน. (2558). เทคโนโลยีกับการศึกษาปฐมวัย กระแสนิยมหรือสิ่งจำเป็น. *วารสารสถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต*, 11 (2), 180-192.
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กลุ่มสารสนเทศ กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *สถิติทางการศึกษา 2560*. สืบค้นจาก http://www.bopp-obec.info/home/?page_id=26188.
- อภิญญา ดันทวิวงศ์. (2557). เด็กด้อยโอกาสสุดพลิกผันอนาคตของชาติ. *เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ อภิวันการเรียนรู้...สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย*. ระหว่างวันที่ 6-8 พฤษภาคม 2557, กรุงเทพฯ, สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน (สสค.).
- Bloom, B.S. (1961). *Taxonomy of education objectives*. New York: David McKay Company.
- Polly, D. (2010). *Preparing teachers to integrate technology effectively*: The case of higher-order thinking skills (HOTS). Chapter to appear in S.D' Augustono (Ed.).
- WHO. (1944). *Life skills education for children and adolescences in school*. London: Education Department of Health.
